

Available online: <http://ijhe.tums.ac.ir>

مقاله پژوهشی

انتخاب بهترین گزینه‌ها برای مدیریت پسماند شهری با استفاده از ابزار ارزیابی چرخه حیات (مطالعه موردی: شهر نور)

محمد علی ززولی^۱، زینب کریمی^{۱*}، رضا رفیعی^۲

۱- گروه مهندسی بهداشت محیط، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۲- مرکز تحقیقات علوم بهداشتی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۳- گروه محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تهران، کرج، ایران

اطلاعات مقاله: چکیده

زمینه و هدف: یکی از چالش‌های عمده در مدیریت شهری در جوامع شهری کنونی مربوط به جمع آوری، بازیافت و دفع مواد زائد جامد و فاضلاب است. مدیریت ضعیف پسماند باعث آلودگی آب، خاک و هوا می‌گردد و تاثیر عمده‌ای بر سلامت عمومی خواهد داشت. در مطالعه حاضر، از رویکرد ارزیابی چرخه حیات به منظور بررسی وضعیت حاضر سامانه مدیریت پسماند شهر نور استفاده گردید.

روش بررسی: این تحقیق با ۵ سناریو شامل: ۱- بازیافت، کمپوست و دفن غیربهداشتی؛ ۲- بازیافت، کمپوست و دفن بهداشتی؛ ۳- بازیافت، زباله سوز و دفن بهداشتی؛ ۴- بازیافت، کمپوست و هاضم بی‌هوازی، زباله‌سوز، دفن بهداشتی؛ ۵- بازیافت و دفن غیربهداشتی؛ در نظر گرفته شد. داده‌های مورد نیاز سیاهه نویسی چرخه حیات از طریق بررسی منابع، تهیه فرم گردآوری داده و تکمیل آن توسط پرسنل؛ همچنین بازدید میدانی جمع آوری گردید. سیاهه نویسی چرخه حیات به کمک مدل IWM-۱ صورت پذیرفت.

یافته‌ها: سناریو پنجم که سناریو وضعیت موجود منطقه است در قسمت خروجی‌های سمی و شاخص اکولوژیکی در بین تمامی سناریوها بیشترین بار زیست‌محیطی را وارد می‌کند. میزان مصرف انرژی در سناریو اول و پنجم به دلیل دفن غیر بهداشتی بالاتر از سناریوهای دیگر بود. به ترتیب بیشترین و کمترین نقش در تولید گاز متان را سناریوی پنجم و چهارم دارند.

نتیجه‌گیری: با توجه به شاخص اکولوژیکی، سناریوی چهارم (بازیافت، کمپوست و هاضم بی‌هوازی، زباله‌سوز و دفن بهداشتی) بهترین سناریو بوده است. سناریوی پنجم با تولید بیشترین بار آلودگی بدترین سناریو بوده است.

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۸/۲۰
تاریخ ویرایش: ۹۸/۱۱/۱۴
تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۱/۱۹
تاریخ انتشار: ۹۸/۱۲/۲۸

واژگان کلیدی: ارزیابی چرخه زندگی، مدیریت پسماند شهری، پسماند، دفن بهداشتی

پست الکترونیکی نویسنده مسئول:

z_karimi9069@yahoo.com

مقدمه

توسعه شهرنشینی و جمعیت روبه رشد شهرها، مدیریت پسماندهای جامد شهری را به معضلی مهم در برنامه ریزی شهری تبدیل کرده است. مدیریت مطلوب پسماندهای شهری از منظر زیست محیطی و بهداشتی در سراسر جهان از اهمیت بالایی برخوردار است. مدیریت نامناسب پسماند می‌تواند منجر به آلودگی‌های مختلف از جمله آب، خاک و هوا شود (۱). لذا پسماند جامد شهری در تمام مراحل تولید، جمع‌آوری، بازیافت، تبدیل و دفع نیازمند برنامه‌ریزی دقیق است. بدین منظور روش‌های مختلفی توسعه داده شده‌اند. از این بین می‌توان به روش‌هایی مانند مدل‌های سیستم‌های مهندسی از جمله تجزیه و تحلیل سود-هزینه (Cost-benefit analysis (CBA))، مدل‌های پیش بینی (forecasting models (FM))، مدل‌های شبیه سازی (simulation models (SM))، مدل‌های بهینه سازی (optimization models (OM))، و سیستم مدل‌سازی یکپارچه (integrated modeling system (IMS))، توسعه سناریو (Scenario development (SD))، تجزیه و تحلیل جریان مواد (material flow (MFA))، ارزیابی چرخه زندگی و یا سیاهه نویسی چرخه زندگی (LCA یا Life Cycle assessment or (LCA))، ارزیابی اثرات زیست محیطی (life cycle inventory (LCI))، ارزیابی اثرات زیست محیطی (environmental impact assessment (EIA))، ارزیابی زیست محیطی استراتژیک (strategic (SEA))، ارزیابی زیست محیطی اقتصادی و (environmental assessment (SoEA)) اجتماعی (socioeconomic assessment (SoEA)) اشاره نمود (۲، ۳). در سه دهه گذشته، از میان این روش‌ها، روش ارزیابی چرخه زندگی در مطالعات محیط زیست توسعه وسیعی یافته است (۴). از اوایل ۱۹۹۰، مدل تفکر چرخه زندگی (Life Cycle Thinking (LCT)) جهت ارزیابی سیستم‌های مدیریت پسماند استفاده شد (۵). گروه متخصص بین‌المللی ارزیابی چرخه زندگی، شامل برنامه زیست محیطی ملل متحد (United Nations (UNEP))

(Environment Program Society for Environmental (SETAC)) و انجمن شیمی و سم شناسی محیطی (Toxicology and Chemistry) برای توسعه روش ارزیابی چرخه زندگی که یکی از بخش‌های آن مدیریت پسماند جامد است اقدامات موثری را انجام دادند، و به این نتیجه رسیدند که تجزیه و تحلیل عمیق‌تر در ارتباط با این مسئله مورد نیاز است (۶، ۷). طبق تعریف سازمان بین‌المللی استاندارد (International Organization (ISO)) for Standardization، LCA، ارزیابی چرخه زندگی، یک روش شناسی برای ارزیابی جنبه‌های زیست محیطی بالقوه در ارتباط با تولید یک محصول (یا ارائه خدمات) با گردآوری اطلاعات از ورودی‌ها و خروجی‌ها از اولین تا آخرین مرحله زندگی، ارزیابی اثرات بالقوه زیست محیطی مرتبط با این ورودی‌ها و خروجی‌ها، و تفسیر نتایج و تاثیر آنها با توجه به اهداف مطالعه است (۸). LCA، یک روش استاندارد بین‌المللی است که برای شناسایی و ارزیابی اثرات زیست محیطی مرتبط با گزینه‌های مدیریت پسماند به عنوان یکی از ابزارهای مدیریت موثر شناخته می‌شود (۹). هم‌اکنون، ارزیابی چرخه زندگی، در غالب استانداردهای بین‌المللی به شکل یکپارچه، یک روش برای ارزیابی اثرات زیست محیطی است (۱۰).

این روش در مطالعات مختلف با رویکرد مدیریت پسماند مورد استفاده قرار گرفته است. نظیر بررسی الگوهای فعلی و ممکن مدیریت MSW با توجه به انتشار گازهای گلخانه‌ای به روش ارزیابی چرخه زندگی در تیانجین کشور چین (۱۱)؛ مطالعه‌ای مبتنی بر LCA جهت تدوین سیستم مدیریت مواد زائد جامد در شهرهای لندن (انگلستان) و کوماسی (غنا) (۱۲)؛ مطالعه LCA جهت تعیین بهینه زباله جامد شهری (MSW) و تعیین استراتژی مدیریت برای شهر اسکی شهیر توسط Banar (۱۳) و برای شهر رم توسط Francesco Cherubini (۱۴) انجام شد. مطالعه دیگری با هدف ارزیابی زیست محیطی گزینه‌های مختلف در مدیریت پسماند با رویکرد ارزیابی چرخه زندگی توسط

زندگی است و ارائه سناریوهای مختلف، با توجه به ترکیب پسماند، برای بهبود سامانه کنونی مدیریت پسماند است.

مواد و روش‌ها

- توصیف منطقه مورد مطالعه

طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ شهرستان نور دارای ۵ منطقه شهری به نام نور، رویان، ایزدشهر، چمستان و بلده است. زباله شهرهای رویان، ایزدشهر، چمستان همراه با شهر نور جمع آوری می‌شود. براساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، شهرستان نور به ترتیب دارای ۱۷۴۱۷ و ۲۱۹۳۳ خانوار شهری و روستایی و همین طور دارای ۵۴۲۸۱ و ۶۷۲۵۰ نفر جمعیت شهری و روستایی است. قابل ذکر است که این آمارها مربوط به روزهای معمولی سال است و پیداست با انبوه گردشگرانی که در روزهای تعطیل در شمال کشور به سر می‌برند، افزایش قابل توجهی می‌یابد. براساس آمار شهرداری، به‌طور میانگین روزانه ۱۰۰ ton زباله در این شهرستان تولید می‌گردد که ۹۵ درصد از زباله‌ها در روز و ۵ درصد آن در شب جمع آوری می‌گردد و سرانه تولید پسماند ۸۰۰ گرم به ازای هر نفر است. بخش‌های تولید پسماند در شهر نور، شامل مسکونی، اداری، آموزشی، تجاری، صنعتی، خدماتی و بیمارستانی است که سهم پسماند تولیدی در بخش مسکونی ۷۹ درصد، تجاری ۸ درصد، صنعتی ۲ درصد، آموزشی ۲ درصد، باغبانی ۵ درصد و اداری و خدماتی ۴ درصد است. با توجه به اینکه ۷۰ تا ۸۰ درصد پسماند بخش مسکونی شامل مواد فسادپذیر است و طبق آنالیزهای انجام شده، حدود ۷۷ درصد از پسماندهای شهر نور را مواد فساد پذیر تشکیل می‌دهند (دانسیته پسماند، $267/5 \text{ kg/m}^3$) و همچنین با توجه به درصد بالای سهم بخش مسکونی نسبت به سایر بخش‌ها، تمرکز بر این بخش خواهد بود.

- ارزیابی چرخه زندگی

در این مطالعه از روش ارزیابی چرخه زندگی برای ارزیابی

Manfredi و همکاران انجام شد (۵). بسیاری از مطالعات براساس ارزیابی چرخه زندگی، به اثرات زیست محیطی سوزاندن و به‌ویژه مزایای بازیافت پرداخته‌اند. با این حال، گزینه دفن زباله اغلب در این مطالعات، مورد اقبال قرار می‌گیرد. شاید بی‌توجهی به پیشرفت‌های تکنولوژیکی موجب شده که محل‌های دفن زباله در چند دهه گذشته در بسیاری از نقاط جهان مورد توجه قرار گرفته‌اند.

همچنین در مطالعه‌ای که توسط Skordilis و همکاران (۱۵) انجام شد، از روش LCA جهت بررسی مدیریت پسماند در یک جزیره توریستی استفاده گردید. طبق نتایج این روش، روش بهینه جهت مدیریت پسماند که کمترین بار زیست محیطی را در برداشت، روش کمپوست کردن پسماند بود. همچنین Ozeler و همکاران (۱۶) مطالعه‌ای را با هدف مقایسه سناریوهای مختلف در رابطه با مدیریت پسماند شهری مبتنی بر روش ارزیابی چرخه حیات انجام دادند. در این مطالعه روش بهینه جهت مدیریت پسماند، روش کاهش از مبدا بود. همچنین در شهر تهران نیز مطالعاتی در زمینه مدیریت پسماند شهری با رویکرد روش LCA انجام شده است (۱۷) که به مقایسه دو سناریو پرداخته شده بود. در این مطالعه سناریوی دفن بهداشتی دارای بار زیست محیطی کمتری نسبت به ترکیب روش کمپوست و دفن بهداشتی پسماند بود.

شهر نور یکی از شهرهای هدف گردشگری استان مازندران است. در این شهر روزانه ۱۰۰ ton پسماند تولید می‌شود که با حداقل مدیریت بعد از جمع آوری در یک منطقه جنگلی به صورت روباز دفن می‌شوند. دفن روباز در مناطق حساس جنگلی باعث ایجاد مشکلات زیست محیطی از جمله آلودگی آب، از دست رفتن منابع طبیعی و همچنین آلودگی خاک شده است. به منظور کاهش اثرات زیست محیطی ناشی از سامانه مدیریت پسماند، نیاز است که سناریوهای مدیریتی جایگزین برای اجرا در اختیار مدیران قرار گیرد. بنابراین هدف این مطالعه، بررسی وضعیت سامانه موجود مدیریت پسماند شهری در شهر نور از نقطه نظر چرخه

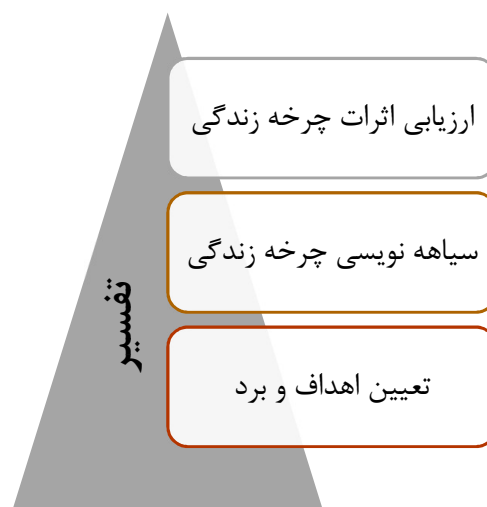
چرخه زندگی بر این مبنا ارائه شد. سناریوهای مختلفی که در این مطالعه بررسی شد در شکل ۲ نشان داده شده است.

- سیاهه نویسی چرخه زندگی

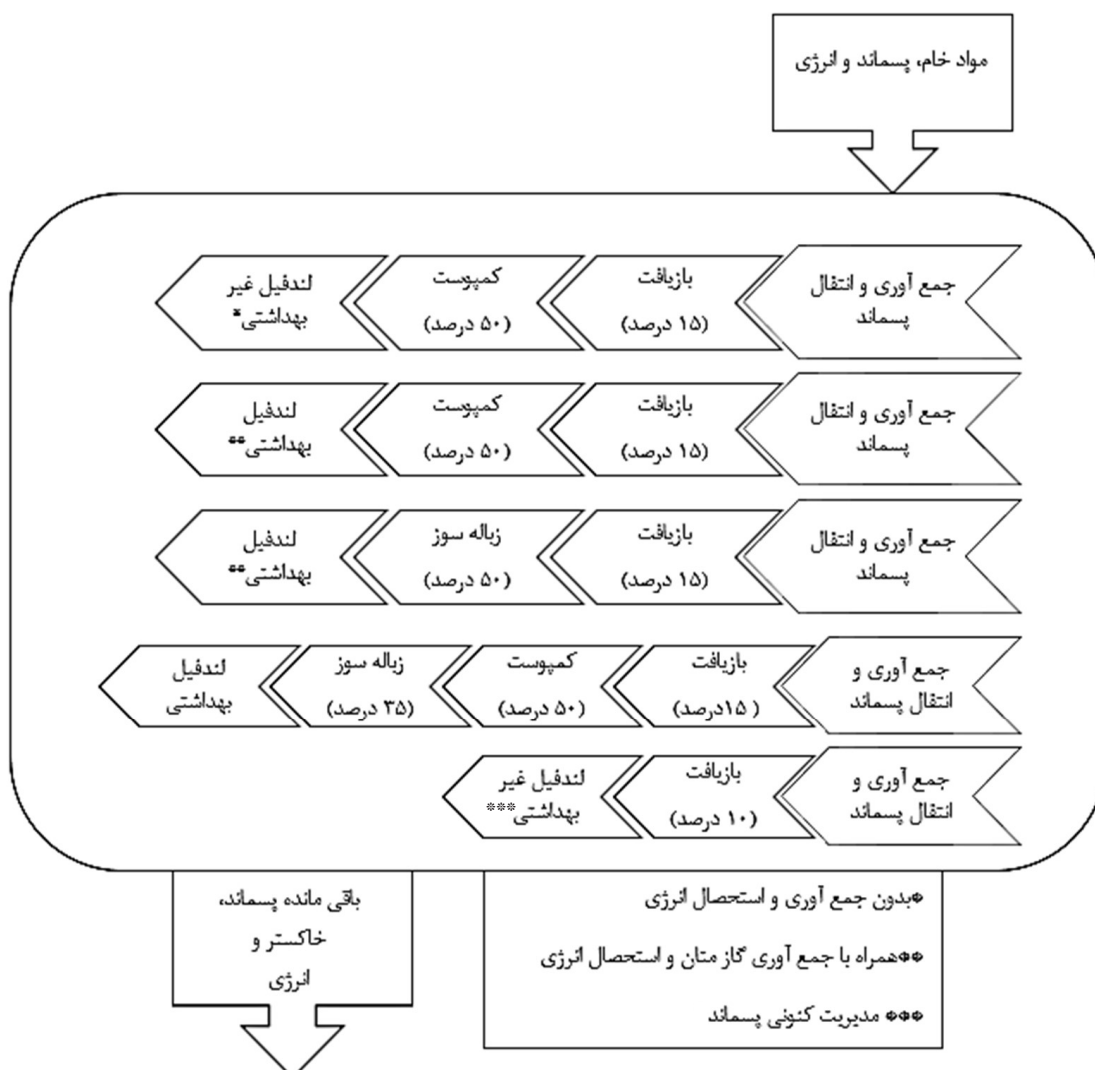
سیاهه نویسی چرخه زندگی یکی از مهمترین مراحل ارزیابی چرخه زندگی است که در آن کلیه انتشارات ناشی از فرایند یا تولید محصول محاسبه و سیاهه می‌شود. در این مطالعه برای سیاهه نویسی چرخه زندگی از نرم افزار IWM استفاده شد. این نرم افزار تمام مراحل سامانه مدیریت پسماند را در بر می‌گیرد و بعد از دریافت اطلاعات، با مدل‌ها و نیز پایگاه داده‌ها انتشارات و خروجی‌های مختلف را برآورد می‌کند. نرم افزار IWM با هدف تعیین اولویت‌ها جهت برآورد اثرات زیست محیطی و پیامدهای اقتصادی تصمیمات اخذ شده در زمینه مدیریت پسماند توسعه داده شده است. کاربرد این نرم افزار فرایند سیاهه نویسی چرخه زندگی را آسان می‌کند. که می‌تواند به‌طور بالقوه عملکرد زیست محیطی سیستم مدیریت پسماند را بهبود بخشد (۱۶، ۱۷).

وضعیت موجود و نیز مقایسه سناریوها پیشنهادی مدیریتی استفاده شد. روش LCA به عنوان یک روش سیستماتیک و استاندارد برای برآورد اثرات زیست محیطی مرتبط به یک خدمت و یا تولید یک محصول است. این روش شامل چهار مرحله (۱) تعیین برد و هدف (۲) سیاهه نویسی چرخه زندگی و (۳) ارزیابی اثرات زیست محیطی و (۴) تفسیر نتایج است (۱۸). این بخش‌ها همانطور که در شکل ۱ نشان داده شده است با یکدیگر مرتبط هستند. با این وجود مرحله ارزیابی اثرات زیست محیطی چرخه زندگی یک مرحله اختیاری است. همچنین داده سیاهه نویسی چرخه زندگی در بسیاری از موارد برای مقایسه سناریوها و بررسی وضعیت موجود کافی است (۴).

مرزها و واحد کارکردی: تعیین مرزها و واحد کارکردی مهمترین بخش از مرحله تعیین برد و اهداف مطالعه (مرحله اول) روش شناسی چرخه زندگی است. مرزهای ارزیابی چرخه زندگی در این تحقیق از زمانی که پسماند تولید می‌شود (درب منازل) تا زمانی که به یکی از روش‌های مختلف مدیریت شود را در بر می‌گیرد. واحد کارکردی یک تن پسماند مدیریت شده است و داده‌های سیاهه نویسی

شکل ۱- مراحل روش ارزیابی چرخه زندگی

شکل ۲- سناریوهای مختلف در مطالعه

فعلی پسماند، مقدار تولید پسماند، آنالیز فیزیکی پسماند، چگالی پسماند بود. در کنار بررسی داده‌های موجود، بازدید میدانی با توجه به اهداف پژوهش صورت گرفت. شناخت کمیت و کیفیت پسماند تولیدی در سیستم‌های مدیریت پسماند خصوصا در مرحله نظارت و کنترل بسیار حائز اهمیت است (۱۹). برای تعیین ترکیب فیزیکی پسماند، به مدت ده روز پسماند در محل لندفیل مورد آنالیز فیزیکی

جهت تهیه داده‌های ورودی در خصوص مدیریت پسماند شهری و شناخت کلیه متغیرهای مورد بررسی از فرم گردآوری داده و مراجعه به گزارشات، اسناد و مدارک در دسترس و همچنین مصاحبه با افراد مطلع شامل کارشناسان واحد مدیریت پسماند و محل دفن استفاده شد. این فرم‌ها حاوی اطلاعاتی به شرح تعداد پرسنل، نوع و تعداد ماشین آلات جمع‌آوری و حمل و نقل، مسافت حمل، روش مدیریت

$$I_i = \sum C_{ij} \times X_j \quad (1)$$

که در آن:

I_i : شاخص طبقه اثر، C_{ij} : فاکتورهای ویژگی سازی، X_j : مقدار ماده j است. در نهایت شاخص‌های به‌دست آمده در هر یک از طبقات، طبق معادله ۲ در وزن نسبی آن طبقه ضرب شد تا نمایه‌ها قابل جمع کردن و مقایسه شدن با یکدیگر باشند (جدول ۶).

$$I = \sum_{i=1}^N W_i I_n \quad (2)$$

که در آن:

I : معیار کمی مقایسه دو سامانه و W_i : وزن نسبی طبقات اثر و I_n شاخص طبقه اثر است. طبقات اثر در نظر گرفته شده عبارتند از: مصرف منابع انرژی، گازهای گلخانه‌ای، گازهای اسیدی، گازهای فتوشیمیایی، خروجی‌های سمی که واحد آنها به ترتیب G_j ، $kgCO_2$ ، $kgSO_2$ ، kgC_2H_4 ، kg 1-4DCB است (۲۰). مواد سیاهه نویسی شده طبقه اثر گازهای اسیدی عبارتند از HCL ، SO_x ، NO_x ، که فاکتور ویژگی سازی معادل SO_2 آنها به ترتیب ۰/۷، ۱، ۰/۸۸ است. وزن نسبی هر یک از طبقات اثر مصرف منابع انرژی، گازهای گلخانه‌ای، گازهای اسیدی، گازهای فتوشیمیایی و خروجی‌های سمی در روش مدلسازی MET به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۸۹، ۰/۴، ۰/۲۹ و ۰/۱۳ است (۲۱).

قرار گرفت. برای تعیین چگالی از بشکه‌ای به حجم m^3 ۰/۱۹۶ استفاده شد. بعد از تعیین چگالی اجزاء پسماند تفکیک و با استفاده از ترازوی دیجیتال توزین گردید. جهت افزایش اطمینان، آنالیز پسماند روزانه سه مرتبه انجام شد و میانگین گزارش شد (جدول ۵).

- ارزیابی اثرات چرخه زندگی

در مرحله ارزیابی چرخه زندگی نتایج به‌دست آمده در مرحله سیاهه نویسی، را مورد بررسی قرار داده شد. هدف اصلی تبدیل اطلاعات زیاد به‌دست آمده از مرحله سیاهه نویسی به یک یا چند طبقه ساده‌تر است. به این ترتیب مقایسه سناریوها بسیار آسان‌تر خواهد شد. روش‌های بسیار زیادی برای ارزیابی اثرات چرخه زندگی توسعه داده شده است. در این مطالعه از روشی که در مطالعه Rafiee و همکاران (۱۸) ارائه شده است، استفاده گردید. در این روش ابتدا طبقات اثر مشخص می‌شوند. در این مطالعه طبقات تحت عناوین میزان مصرف انرژی، گازهای گلخانه‌ای، گازهای اسیدی، مه دود فتوشیمیایی، خروجی‌های سمی در نظر گرفته شدند. سپس تمام آلاینده‌های به‌دست آمده به طبقات مورد مطالعه اختصاص داده شد. در مرحله بعد با استفاده از ضرایب ویژگی‌سازی و نیز معادله ۱ که در جداول ۱ تا ۴ آورده شده است به واحد معادل هر طبقه اثر تبدیل شد. به این ترتیب هر یک از طبقات اثرات مدنظر، مقادیر سیاهه شده براساس واحد معادل محاسبه گردیدند.

جدول ۱- فاکتورهای ویژگی‌سازی طبقه اثر گازهای گلخانه‌ای (۲۰، ۲۲)

فاکتور ویژگی‌سازی معادل CO_2	ماده سیاهه نویسی شده
۱	CO_2
۲۵	CH_4
۰/۷	N_2O
۴۰۰۰	CFC11
۲	CO
۱۱۰	TCA

جدول ۲- فاکتورهای ویژگی سازی طبقه اثر گازهای فتوشیمیایی (۷)

فاکتور ویژگی سازی معادل اتیلن C ₂ H ₄	ماده سیاهه نویسی شده
۳/۶	VOC
۰/۳	CO
۰/۰۰۷	CH ₄
۲۴/۸	NO _x
۰	PM

جدول ۳- فاکتورهای ویژگی سازی طبقه اثر خروجی های سمی (۲۳)

فاکتور ویژگی سازی معادل DCB ۱-۴	ماده سیاهه نویسی شده	ماتریکس
۴/۷E۲	سرب	هوا
۶E۳	جیوه	
۱/۵E۵	کادمیوم	
۱/۰۵E۲	دی اکسین	
۱/۲E۱	سرب	آب
۱/۴E۳	جیوه	
۱/۳E۱	کادمیوم	
۱/۰۸E۱	دی اکسین	
۱/۶E۲	اکسیژن خواهی زیستی	

جدول ۴- اجزای تخصیص داده شده در مطالعه حاضر و نحوه تخصیص مقادیر سیاهه شده به هر طبقه

طبقه اثر	اجزای تخصیص داده شده
مصرف منابع انرژی	میزان مصرف انرژی بر حسب GJ
گازهای گلخانه ای	CO ₂ , NO _x , CH ₄
مه دود فتوشیمیایی	NO _x , PM, VOCs
خروجی های سمی	Pb, Hg, Cd, Dioxins, Pb _{water} , Hg _{water} , Cd _{water} , BOD _{water} , DixinS _{water}

جدول ۵- اجزاء تشکیل دهنده مواد زائد جامد شهرستان نور (برحسب درصد)

ترکیب	حداقل	میانگین	حداکثر
مواد غذایی	۳۲/۰۴۴	۳۵/۵۱	۴۵/۶۶
کاغذ	۱/۴۱	۳/۵۲	۵/۵۰
مقوا	۲/۸۴	۴/۲۴	۵/۱۱
پلاستیک	۱۰/۱۷	۱۱/۸۶	۱۵/۵۲
منسوجات	۱/۸۷	۵/۷۲	۸/۴۷
لاستیک	۰	۰/۱۲	۰/۵۳
چرم	۲/۱۱	۲/۸۹	۴/۶۴
مواد باغبانی	۲۲/۱۴	۲۸/۹۳	۳۷/۳۹
چوب	۰	۰/۲۲	۰/۸۳
شیشه	۱/۳۶	۳/۰۵	۴/۶
قوطی حلبی	۰/۴۲	۲/۰۱	۳/۵۵
آلومینیوم	۰/۰۶	۰/۲۹	۰/۹۴
سایر فلزات	۰/۱۷	۰/۳۸	۱/۳۰
خاکروبه، خاکستر و غیره	۰/۹۲	۱/۱۹	۱/۳۶

یافته‌ها

- کمیت و کیفیت پسماند

تعیین ترکیب اجزاء تشکیل دهنده مواد زائد جامد شهرستان نور انجام و نتایج به شرح جدول ۵ است.

- سناریوهای مورد بررسی

کل پسماند وارد شده به سناریوهای یکسان است که به‌عنوان واحد کار کردی در نظر گرفته شد. با در نظر گرفتن موارد فوق و با استفاده از سایر داده‌ها و اطلاعات مدل IWM-1 راه اندازی شد. پنج سناریو مورد بررسی در مدل IWM-1 اجرا شد. جدول ۶ مقدار آلاینده‌های وارد شده به هوا و مقدار آلاینده‌های وارد شده به آب را برای سناریوهای پنج‌گانه نشان می‌دهد. لازم به ذکر است، سناریوی پنجم، شرایط فعلی شهر نور در مدیریت پسماند است. همان‌طور که در جدول ۷ نشان داده شده است، بیشترین بار زیست

محیطی مربوط به سناریوی پنجم (وضعیت فعلی مدیریت پسماند شهر نور) است و کمترین آن در سناریوی چهارم مشاهده می‌گردد. بیشترین و کمترین میزان مصرف انرژی به ترتیب مربوط به سناریوهای اول و چهارم است. سناریوی سوم دارای بیشترین اثر گازهای گلخانه‌ای و سناریوی اول دارای کمترین مقدار آن است. در رابطه با گازهای اسیدی سناریوی چهارم دارای بیشترین و سناریوی پنجم دارای کمترین مقدار است. سناریوی پنجم و چهارم به ترتیب دارای بالاترین و پایین‌ترین میزان خروجی گازهای سمی و اثر گرمایش جهانی (انتشار گاز متان) هستند.

بحث

- تحلیل آنالیز فیزیکی پسماند

آنالیز فیزیکی پسماند شهر نور حاکی از آن است که بخش

جدول ۶- مقادیر نرمال سیاهه چرخه زندگی پسماند شهری نور بر حسب پسماند مدیریت شده در سناریوهای پنج گانه

مقادیر نرمال سیاهه در سناریوهای پنج گانه						نوع تنش
پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	واحد	
۲/۱۴E+۰۳	-۲/۶۹E+۰۴	-۲/۰۴E+۰۴	-۶/۷۴E+۰۲	۳/۹۸E+۰۳	گیگا ژول/تن پسماند	انرژی مصرف شده
۱/۰۱E+۰۴	۱/۲۳E+۰۴	۲/۲۶E+۰۴	۱/۰۷E+۰۴	۲/۳۹E+۰۳	تن/تن پسماند	CO ₂
۲/۹۰E+۰۴	۸/۰۰E+۰۳	۲/۳۰E+۰۴	۱/۲۲E+۰۴	۱/۲۲E+۰۴	تن/تن پسماند	CH ₄
۳/۵۰E-۰۱	۸/۴۷E+۰۰	۶/۵۸E+۰۰	۹/۸۰E-۰۱	۴/۹۰E-۰۱	تن/تن پسماند	NO _x
۱/۰۰E-۰۱	۲/۹۰E+۰۰	۱/۸۰E+۰۰	۰/۰۰E+۰۰	۲/۰۰E-۰۱	تن/تن پسماند	SO _x
۸/۸۰E-۰۲	۱/۴۱E+۰۰	۹/۶۸E-۰۱	۰/۰۰E+۰۰	۰/۰۰E+۰۰	تن/تن پسماند	HCL
۱/۲۴E+۰۱	۳/۰۰E+۰۲	۲/۳۳E+۰۲	۳/۴۷E+۰۱	۱/۷۴E+۰۱	تن/تن پسماند	N ₂ O
۱/۳۳E+۰۱	۶/۱۲E+۰۰	۷/۲۰E+۰۰	۴/۳۲E+۰۰	۷/۲۰E+۰۰	تن/تن پسماند	VOC _s
۰/۰۰E+۰۰	۴/۰۰E+۰۳	۲/۶۳E+۰۳	۰/۰۰E+۰۰	۰/۰۰E+۰۰	کیلوگرم/تن پسماند	Pb
۰/۰۰E+۰۰	۱/۹۵E+۰۴	۱/۲۷E+۰۴	۰/۰۰E+۰۰	۰/۰۰E+۰۰	کیلوگرم/تن پسماند	Hg
۱/۵۰E+۰۳	۱/۲۶E+۰۵	۸/۲۵E+۰۴	۰۰E+۰/۰۰	۰۰E+۰/۰۰	کیلوگرم/تن پسماند	Cd
۱/۰۵E-۰۲	۹/۴۵E-۰۲	۶/۳۰E-۰۲	۰۰E+۰/۰۰	۰۰E+۰/۰۰	گرم/تن پسماند	Dioxins (TEQ)
۸/۵۰E+۰۱	۳/۴۶E+۰۱	۶/۴۳E+۰۱	۵/۲۰E+۰۱	۵/۴۷E+۰۱	کیلوگرم/تن پسماند	Pb _{water}
۱/۳۹E+۰۲	۵/۴۶E+۰۱	۱/۱۱E+۰۲	۸/۶۸E+۰۱	۸/۶۸E+۰۱	کیلوگرم/تن پسماند	Hg _{water}
۲/۳۱E+۰۲	۹/۸۰E+۰۱	۱/۸۹E+۰۲	۱/۴۴E+۰۲	۱/۴۵E+۰۲	کیلوگرم/تن پسماند	Cd _{water}
۲/۱۴E+۰۷	۷/۷۵E+۰۶	۱/۶۹E+۰۷	۱/۳۴E+۰۷	۱/۳۴E+۰۷	کیلوگرم/تن پسماند	BOD
۱/۴۵E-۰۲	۶/۱۶E-۰۳	۱/۱۸E-۰۲	۹/۰۷E-۰۳	۹/۰۷E-۰۳	گرم/تن پسماند	Dioxins _{water} (TEQ)

جدول ۷- وزن نسبی و مقادیر نرمال طبقات شاخص اکولوژیکی سناریوهای مختلف

طبقه اثر	سناریوی اول		سناریوی دوم		سناریوی سوم		سناریوی چهارم		سناریوی پنجم	
	مقدار نرمال	ضرب در وزن	مقدار نرمال	ضرب در وزن	مقدار نرمال	ضرب در وزن	مقدار نرمال	ضرب در وزن	مقدار نرمال	ضرب در وزن
مصرف منابع انرژی	۳/۹۸E+۰۳	۳/۵۰E+۰۳	-۶/۷۴E+۰۲	-۵/۹۳E+۰۲	-E۰۴/۲+۰۴	-E۰۴/۲+۰۴	-E۸۰/۱+۰۴	-E۶۹/۲+۰۴	-E۶۹/۲+۰۴	-E۶۹/۲+۰۴
گازهای گلخانه‌ای	۱/۴۶E+۰۴	۱/۳۰E+۰۴	۲/۲۹E+۰۴	E۰۴/۲+۰۴	E۵۶/۴+۰۴	E۵۶/۴+۰۴	۴/۰۶E+۰۴	۲/۰۳E+۰۴	۲/۰۳E+۰۴	۲/۰۳E+۰۴
گازهای اسیدی	۶/۹۰E-۰۱	۲/۷۶E-۰۱	۹/۸۰E-۰۱	E۹۲/۳-۰۱	E۳۵/۹+۰۰	E۳۵/۹+۰۰	۳/۷۴E+۰۰	۱/۲۸E+۰۱	۱/۲۸E+۰۱	۱/۲۸E+۰۱
گازهای فتوشیمیایی	۲/۴۶E+۰۱	۷/۱۲E+۰۰	۳/۹۰E+۰۱	E۱۳/۱+۰۱	E۴۰/۲+۰۲	E۴۰/۲+۰۲	۶/۹۷E+۰۱	۳/۰۶E+۰۲	۳/۰۶E+۰۲	۳/۰۶E+۰۲
خروجی‌های سمی	۱/۳۶E+۰۸	۱/۷۴E+۰۸	۱/۳۶E+۰۷	E۷۴/۱+۰۷	E۶۹/۱+۰۶	E۶۹/۱+۰۶	E۲۰/۲+۰۹	۷/۸۶E+۰۶	۷/۸۶E+۰۶	۷/۸۶E+۰۶
شاخص اکولوژیکی	۱/۷۶E+۰۸	۱/۷۶E+۰۷	۱/۷۴E+۰۷	۱/۷۴E+۰۷	۲/۲۳E+۰۹	۲/۲۳E+۰۹	۱/۰۳E+۰۶	۱/۰۳E+۰۶	۱/۰۳E+۰۶	۱/۰۳E+۰۶

در مقایسه با سایر مطالعات نظیر شهرهای تبریز و شیراز بیشتر است (۳، ۲۴). از طرف دیگر، به دلیل محتوای بالای مواد آلی در پسماند گزینه‌های بی‌هوازی نیز به گزینه‌ها اضافه شد.

اعظم آن از مواد آلی فسادپذیر است لذا استفاده از پسماند به‌عنوان کود کمپوست را بیشتر مورد توجه قرار می‌دهد. به همین دلیل یکی از گزینه‌های سناریوهای مطالعه کمپوست است. میزان مواد فسادپذیر در پسماند شهر نور

- تحلیل سناریوها

سناریو پنجم که سناریو وضعیت موجود منطقه است در قسمت خروجی‌های سمی و شاخص اکولوژیکی در بین تمامی سناریوها بیشترین بار زیست محیطی را ایجاد می‌کند. اعداد منفی در بخش مصرف انرژی به دلیل در نظر گرفتن سامانه‌های جبرانی، نشانگر تولید و فروش انرژی در این سناریوها است. میزان مصرف انرژی در سناریو اول و پنجم به دلیل دفن غیر بهداشتی بالاتر از سناریوهای دیگر بود با این حال در سناریو اول اضافه کردن سامانه کمپوست به دلیل مصرف بالای انرژی، بر میزان مصرف انرژی افزوده است اما بر سایر پارامترها مانند گازهای گلخانه‌ای و غیره اثر مثبتی داشته است. مقایسه مصرف انرژی در سناریو سوم و سناریو چهارم نشان می‌دهد که انرژی خالص تولید شده در سناریو چهارم بهتر از سناریو سوم است. این موضوع می‌تواند اولاً به این دلیل باشد که زباله سوز کمکی به تولید انرژی نکرده است چرا که در سناریو سوم میزان زباله سوز کردن پسماند (۵۰ درصد) از سناریو چهارم (۳۵ درصد) بیشتر است اما تولید انرژی آن کمتر است، به این دلیل که پسماندهای آلی مهمترین بخش پسماند شهری در نور هستند و سوختن این زباله‌ها به دلیل ارزش حرارتی خالص کم (Low Heat Value (LHV)) جهت سوختن، به سوخت کمکی مانند گازوییل احتیاج دارند و بنابراین زباله سوزی این نوع پسماند انرژی تولید نمی‌کند و حتی احتیاج به سوخت کمکی نیز دارد. به نظر می‌رسد مهمترین سهم در تولید انرژی در سناریو چهارم بر عهده هاضم‌های بی‌هوازی است. گاز دی اکسید کربن و گاز متان از جمله گازهای اصلی مشارکت کننده در بحث گرمایش جهانی است، یکی از منابع اصلی این دو گاز به خصوص گاز متان، محل‌های دفن بهداشتی و غیر بهداشتی پسماند است. در این مطالعه پتانسیل مشارکت در تولید گاز متان تمام سناریوها با هم مقایسه می‌شوند. همانطور که مشاهده می‌گردد سناریوی پنجم و چهارم به ترتیب بیشترین و کمترین نقش در تولید گاز متان را دارند. علت

اصلی بالا بودن تولید گاز متان در سناریو پنجم دفن غیر بهداشتی پسماند است. گاز متان، یکی از مهمترین گازهای سهیم در اثر گرمایش جهانی است. در سناریو سوم، انتشار بالای گازهای گلخانه‌ای به دلیل احتراق زواید پلاستیکی است که با بازیافت پسماند غیر قابل تجزیه می‌توان انتشار گازهای گلخانه‌ای را به حداقل رساند. در نتایج مطالعه Ganbarzadeh و همکاران در سال ۲۰۰۹ با استفاده از اثرات چرخه عمر سناریوهای دفع پسماند در جزیره سیری نشان داد که در صورت استحصال انرژی گاز مرکز دفن، می‌توان شاهد کاهش چشمگیری در میزان انتشار گازهای گلخانه‌ای بود و تولید گازهای گلخانه‌ای در سناریو دفن غیر بهداشتی و بدون استحصال انرژی بیشتر از سناریو زباله سوز است (۲۵).

با وجود این که سناریوهای پیشنهادی برای بهبود سامانه مدیریت نقش مهمی در کاهش مصرف انرژی و گازهای گلخانه‌ای دارند، این سناریوها در رابطه با گازهای اسیدی و گازهای فتوشیمیایی نه تنها باعث بهبود نگردیدند، بلکه باعث تنزل نیز شده‌اند. با توجه به اینکه بیشتر افت در سناریو چهارم و سناریو سوم مشاهده می‌گردد، به نظر می‌رسد که خروجی‌های زباله سوز و هاضم باید نقش بسیار مهمی در این طبقات داشته باشند. بنابراین پیشنهاد می‌گردد در صورت استفاده از زباله سوزها، حتماً تصفیه کننده گازهای خروجی نیز ارائه گردد. مهمترین منشا گازهای فتوشیمیایی سوخت‌های فسیلی است. در سناریو چهارم دو سامانه پیچیده هاضم و زباله سوز وجود دارد که برای نگهداری آن به میزان بالایی از انرژی فسیلی نیاز است که می‌تواند این تفاوت را توجیه کند. در مقابل Nasrollahi و همکاران در مطالعه خود فرایند زباله سوز را موثرترین عامل در افزایش بارهای زیست محیطی در طبقه سمیت عنوان نموده‌اند (۲۶). در مطالعه‌ای دیگر که در اصفهان توسط Kermani و همکاران انجام گردیده است، سوزاندن را عامل انتشار کادمیوم، سرب، مس، جیوه و دی اکسید معرفی کرده‌اند (۲۷).

دارد و سناریو پنجم شامل بازیافت و دفن غیر بهداشتی که معرف وضعیت کنونی منطقه است، بیشترین بار آلودگی را تولید می‌کند.

ملاحظات اخلاقی

نویسندگان کلیه نکات اخلاقی شامل عدم سرقت ادبی، انتشار دوگانه، تحریف داده‌ها و داده‌سازی را در این مقاله رعایت کرده‌اند. کد اخلاق IR.MAZUMS.REC.1398.662 است.

تشکر و قدردانی

این مقاله که حاصل بخشی از پایان نامه با عنوان "تعیین اثر محیط زیستی روش‌های مختلف در مدیریت پسماند جامد شهری" در مقطع کارشناسی ارشد مهندسی بهداشت محیط با کد ۳۰۲۱ است با حمایت مالی معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مازندران اجرا شده است؛ و همچنین نویسندگان از همکاری شهرداری شهرستان نور بخصوص آقایان انشایی و محمودی تشکر و قدردانی می‌نمایند.

در طبقه اثر خروجی‌های سمی به‌ترتیب بیشترین و کمترین وزن یا بار زیست محیطی را سناریوی پنجم و چهارم دارند. در سناریو پنجم به دلیل دفن غیر بهداشتی و عدم استحصال انرژی و انتشار گازهای گلخانه‌ای و غیره از لحاظ خروجی سمی بدترین سناریو بود و سناریو چهارم به دلیل دفن بهداشتی و گزینه کمپوست مناسب‌ترین سناریو است.

در نتیجه از نظر بار زیست محیطی به‌ترتیب بیشترین و کمترین بار آلودگی مربوط به سناریوی پنجم و چهارم است. در خصوص استفاده از کمپوست نیز برای مدیریت پسماند، نتایج متفاوتی به‌دلیل ویژگی‌های پسماند تولیدی و شرایط اجتماعی - اقتصادی مطرح می‌گردد (۳). به‌عنوان مثال Rafiee و همکاران (۱۸) استفاده از کمپوست را به‌دلیل دارا بودن اثرات زیست محیطی کمتر به عنوان سناریوی مناسب مدیریت پسماند شهر معرفی نموده‌اند.

نتیجه‌گیری

با در نظر گرفتن شاخص اکولوژیکی، سناریوی چهارم شامل بازیافت، کمپوست و هاضم بی‌هوازی، زباله‌سوز و دفن بهداشتی نسبت به سایر سناریوها وضعیت مناسب‌تری

References

1. Movahed ZP, Kabiri M, Ranjbar S, Joda F. Multi-objective optimization of life cycle assessment of integrated waste management based on genetic algorithms: A case study of Tehran. *Journal of Cleaner Production*. 2020;247:119153.
2. Pires A, Martinho G, Chang N-B. Solid waste management in European countries: A review of systems analysis techniques. *Journal of Environmental Management*. 2011;92(4):1033-50.
3. Norouzian Baghani A, Farzadkia M, Azari A, Zazouli MA, Vaziri Y, Delikhooon M, et al. Economic aspects of dry solid waste recycling in Shiraz, Iran. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*. 2016;25(133):330-34 (in Persian).
4. Guinée JB, Heijungs R, Huppes G, Zamagni A, Manoni P, Buonamici R, et al. Life cycle assessment: Past, present, and future. *Environmental Science & Technology*. 2011;45(1):90-96.
5. Manfredi S, Tonini D, Christensen TH. Environmental assessment of different management options for individual waste fractions by means of life-cycle assessment modelling. *Resources, Conservation and Recycling*. 2011;55(11):995-1004.
6. Winkler J, Bilitewski B. Comparative evaluation of life cycle assessment models for solid waste management. *Waste Management*. 2007;27(8):1021-31.
7. Salem AA, Soliman AA, El-Haty IA. Determination of nitrogen dioxide, sulfur dioxide, ozone, and ammonia in ambient air using the passive sampling method associated with ion chromatographic and

- potentiometric analyses. *Air Quality, Atmosphere & Health*. 2009;2(3):133-45.
8. Asif M, Muneer T, Kelley R. Life cycle assessment: A case study of a dwelling home in Scotland. *Building and Environment*. 2007;42(3):1391-94.
  9. Rigamonti L, Niero M, Haupt M, Grosso M, Judl J. Recycling processes and quality of secondary materials: Food for thought for waste-management-oriented life cycle assessment studies. *Waste Management*. 2018;76:261-65.
  10. Ogino A, Orito H, Shimada K, Hirooka H. Evaluating environmental impacts of the Japanese beef cow-calf system by the life cycle assessment method. *Animal Science Journal*. 2007;78(4):424-32.
  11. Zhao W, der Voet Ev, Zhang Y, Huppés G. Life cycle assessment of municipal solid waste management with regard to greenhouse gas emissions: Case study of Tianjin, China. *Science of the Total Environment*. 2009;407(5):1517-26.
  12. Asase M, Yanful EK, Mensah M, Stanford J, Ampomah S. Comparison of municipal solid waste management systems in Canada and Ghana: a case study of the cities of London, Ontario, and Kumasi, Ghana. *Waste Management*. 2009;29(10):2779-86.
  13. Banar M, Cokaygil Z, Ozkan A. Life cycle assessment of solid waste management options for Eskisehir, Turkey. *Waste Management*. 2009;29(1):54-62.
  14. Cherubini F, Bargigli S, Ulgiati S. Life cycle assessment (LCA) of waste management strategies: Landfilling, sorting plant and incineration. *Energy*. 2009;34(12):2116-23.
  15. Skordilis A. Modelling of integrated solid waste management systems in an island. *Resources, Conservation and Recycling*. 2004;41(3):243-54.
  16. Ozeler D, Yetis U, Demirer GN. Life cycle assessment of municipal solid waste management methods: Ankara case study. *Environment International*. 2006;32(3):405-11.
  17. Abduli MA, Naghib A, Yonesi M, Akbari A. Life cycle assessment (LCA) of solid waste management strategies in Tehran: landfill and composting plus landfill. *Environmental Monitoring and Assessment*. 2011;178(1-4):487-98.
  18. R. Rafiee, Mahiny ARS, Khorasani N. Environmental life cycle assessment of municipal solid waste management system (Case study: Mashhad City). *Journal of Agricultural Sciences and Natural Resources*. 2009;16(2):208-20.
  19. Hasani M, Moradi H, Jamalnejhad M, Shoorabi R. Environmental life cycle assessment of waste management system in Isfahan. *The First Conference of Urban Services and Environment*; 2013; Mashhad, Iran (in Persian).
  20. Houghton JT, Meiro Filho LG, Callander BA, Harris N, Kattenburg A, Maskell K. *Climate Change 1995: The Science of Climate Change*. New York: Cambridge University Press; 1996.
  21. Shahnazary M, Jalili Ghazizadeh M, Shahbazi A. Investigation of different alternatives on municipal solid waste disposal by using life cycle assessment (LCA) approach (case study: Ramsar). *Journal of Civil and Environmental Engineering (University of Tabriz)*. 2017;47(2):29-38.
  22. Solomon S, Qin D, Manning M, Averyt K. *Climate change 2007*. New York: Cambridge University Press; 2007.
  23. Huijbregts MAJ, Schöpp W, Verkuijlen E, Heijungs R, Reijnders L. Spatially explicit characterization of acidifying and eutrophying air pollution in life-cycle assessment. *Journal of Industrial Ecology*. 2000;4(3):75-92.
  24. Zazouli MA, Belarak D, Mahdavi Y, Barafra-shtehpour M. A quantitative and qualitative investigation of Tabriz solid waste. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*. 2013;22(2):86-90 (in Persian).
  25. Ganbarzadeh Lak M, Sabour MR. Evaluation of the life cycles of urban waste solid waste disposal scenarios greenhouse gases and energy consumption - case study: Siri Island. *Journal of Environmental Studies*. 2010;36(55):67-78.
  26. Nasrollahi-Sarvaghaji S, Alimardani R, Sharifi M, Taghizadeh Yazdi M. Comparison of the Environmental Impacts of Different Municipal Solid Waste Treatments using Life Cycle Assessment (LCA) (Case Study: Tehran). *Iranian Journal of Health and Environment*. 2016;9(2):273-88 (in Persian).
  27. Kermani M, Nouri J, Omrani GA, Arjmandi R. Comparison of solid waste management scenarios based on life cycle analysis and multi-criteria de-

cision making (Case study: Isfahan city). Iranian
Journal of Science and Technology (Sciences).
2014;38(3):257-64.

Available online: <http://ijhe.tums.ac.ir>

Original Article

Selecting the best options of management of municipal solid waste using life cycle assessment methodology (Case study: Noor city)

MA Zazouli^{1,2}, Z Karimi^{1,*}, R Rafiee³

1- Department of Environmental Health Engineering, School of Health, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

2- Health Sciences Research Center, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

3- Department of Environmental Sciences, Faculty of Natural Resources, University of Tehran, Karaj, Iran

ARTICLE INFORMATION:

Received: 11 November 2019

Revised: 03 February 2020

Accepted: 08 February 2020

Published: 18 March 2020

Keywords: Life cycle assessment, Urban waste management, Waste, Sanitary landfilling

ABSTRACT

Background and Objective: one of the major challenges in urban management in human societies is related to the collection, recycling and disposal of solid waste and sewage. Poor waste management causes pollution of water, soil and air. It will have a major impact on public health. The aim of present study was to investigate the current status and select the best options of management of municipal solid waste in Noor city (Mazandaran, Iran) using life cycle assessment (LCA) methodology.

Materials and Methods: This research considered with five scenarios: 1) Recycling, composting and unsanitary landfilling; 2) Recycling, composting and sanitary landfilling; 3) Recycling, incineration and sanitary landfilling; 4) Recycling, composting and anaerobic digestion, incineration, sanitary landfilling; 5) Recycling and unsanitary landfilling. The required data for life cycle assessment inventory were collected through reviewing resources, preparing of questionnaires, completing the questionnaire by staff, and field inspections. The life cycle inventory was approved by the IWM model.

Results: The scenario 5, which is the current situation in the region, had the highest environmental impact in terms of toxic emissions and ecological indicators among all the scenarios. Energy consumption in the scenarios 1 and 5 was higher than the unsanitary landfilling in comparison to the other scenarios. Accordingly, the scenarios 5 and 4 had the most and the least impact on methane gas production.

Conclusion: According to the ecological index, the fourth scenario including recycling, composting and anaerobic digestion, and sanitary landfilling was the best scenario. Fifth scenario with the highest pollution load was the worst scenario evaluated.

*Corresponding Author:

z_karimi9069@yahoo.com